ACTE DE LIMBAJ ÎN RL2: COMPLIMENTUL

Gabriela Biriş
Universitatea din Bucureşti
gabriela.biris@litere.unibuc.ro

Abstract. ***Speech Acts in RL2: the Compliment.*** *Our article focuses mainly on pragmatic failures in Romanian as L2 registered in the inappropriate use of a speech act: giving and responding to compliments. We make some observations on the way the international students use this speech act and on what kind of difficulties they have in performing it.*

Keywords: *L2 pragmatics*, *compliments*, *Romanian as L2*, *pragmatic failures.*

Introducere

Studiile consacrate complimentelor sunt extrem de numeroase la nivel internațional, acoperind diverse limbi – engleza americană (Pomerantz 1978), germana (Golato 2005), spaniola (Maíz-Arévalo 2012), chineza (Chen 1993), polona (Jaworski 1995) etc. – şi multiple aspecte: sociolingvistice (Holmes 1986), culturale (Beck 2011), psihologice (Barnlund şi Araki 1985, Garcia et alii 2006). Din perspectivă pragmatică, majoritatea lucrărilor vizează complimentele din interacțiuni verbale directe, fiind axate în special pe conversații cotidiene şi, în ultimul deceniu, pe comunicarea în rețele sociale: FaceBook, Twitter, Tuenti (Placencia şi Lower 2017).

În lingvistica românească, cercetarea a vizat acest act de limbaj[1] în ansamblul său, la nivelul comunității românești de vorbitori (Zvirid 2013, Popa 2018), răspunsurile la complimente (Săftoiu 2003) sau clasificarea complimentelor şi a reacțiilor la enunțuri laudative identificate în texte beletristice (Rădulescu 2007).

Actul complimentării are funcția de a crea şi de a susține solidaritatea între vorbitori, structura complimentelor fiind strâns legată de această funcție interactivă (Wolfson şi Manes 1980). Sub raport strict lingvistic, se caracterizează prin standardizare, repetitivitate, predictibilitate lexicală şi număr limitat de tipare sintactice (Manes şi Wolfson 1981).

[1] Pentru o prezentare teoretică asupra actelor de limbaj, vezi Dragoş 2000, 27-31.

BDD-V5046 © 2019 Casa Cărții de Știință
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:56:35 UTC)

Diversitatea rezidă numai în multitudinea contextelor de comunicare, ce acoperă conversaţii de familie, prelegeri academice, comunicări publice, comunicări on-line etc. Totodată, în utilizarea complimentelor, a fost evidenţiată importanţa unor variabile sociolingvistice (sexul, statutul social sau vârsta vorbitorilor) (Holmes 1988). De exemplu, se consideră că femeile formulează şi primesc mai multe complimente sau că frecvenţa acestui act de limbaj este mai mare în anumite comunităţi: studenţi, adolescenţi, angajaţii unor companii mari etc. (Holmes 1989).

Pentru limba română, s-a putut constata că enunţurile care conţin complimente variază ca dimensiune între un singur cuvânt (o interjecţie, de cele mai multe ori) şi mici discursuri encomiastice şi că implică prezenţa unuia dintre cele trei verbe utilizate cu precădere în actul complimentării: *a fi, a avea* şi *a face*, considerându-se că o persoană e complimentată pentru ceea ce este, pentru ceea ce posedă şi pentru ceea ce face (Popa 2018, 156). Pe lângă context, în analiza acestui act de limbaj sunt extrem de importanţi factorii para- şi metalingvistici: gestica, mimica, relaţiile prealabile dintre vorbitori, intonaţia, ritmul etc. (Popa 2018, 30).

Definiţiile[2] acestui act de limbaj conduc spre ideea unor formule ritualizate, standardizate, bimembre: o secvenţă în care se formulează complimentul (o evaluare pozitivă, în fond) şi o secvenţă de răspuns la compliment, care poate fi în acord sau în dezacord cu prima.

Aspecte generale legate de corpus şi de analiză

În general, înregistrarea interacţiunilor verbale în mod direct, în contexte reale, naturale, oferă o imagine mult mai bună asupra organizării şi utilizării limbii, în timp ce datele obţinute în scris, pe bază de chestionare, jocuri de rol atribuite sau redactare de dialoguri pe teme indicate reflectă mai curând experienţa anterioară cu limba. În cazul limbii române ca a doua limbă (RL2), obţinerea datelor este mai complicată. Vorbim aici despre contexte academice de învăţare şi de utilizare a limbii (cursuri, seminare, examene), de grupuri mixte de vorbitori, cu origini dintre cele mai diverse (arabi, coreeni, bulgari, francezi etc.), care interacţionează între ei potrivit unor niveluri diferite de competenţă lingvistică în RL2 şi, de cele mai multe

[2] Pentru Holmes (1986, 485), este un act de limbaj care atribuie, în mod explicit sau implicit, credit cuiva (altă persoană decât cea care enunţă), pentru un „bun" (obiect posedat, caracteristică, abilitate) valorizat pozitiv deopotrivă de vorbitor şi interlocutor. Popa (2018, 96) consideră că reprezintă „o interacţiune verbală din categoria actelor de vorbire expresive, concretizată în cel puţin două enunţuri efective, performate de un locutor şi un receptor aflaţi faţă în faţă, într-un context specific, care asigură validarea reciprocă a condiţiilor de adevăr şi sinceritate, interacţiune dominată de principiul politeţii şi vizând o finalitate pur discursivă, constând în asigurarea cooperării, prin stimularea stimei de sine a interlocutorului".

BDD-V5046 © 2019 Casa Cărţii de Ştiinţă
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:56:35 UTC)

ori, dirijat, prin intermediul profesorului, unic vorbitor nativ de limba română. Din această cauză, datele pe care le vom prezenta în continuare nu vor putea oferi o imagine completă cu privire la competența pragmatică, evaluând mai curând competența strict lingvistică a vorbitorilor străini, criteriul de naturalețe sau de spontaneitate neputând fi îndeplinit decât parțial. În plus, eterogenitatea contextelor culturale de origine ale vorbitorilor de RL2 îngreunează aprofundarea aspectelor de pragmatică interculturală, în absența unor studii consistente pentru fiecare spațiu lingvistic în parte. În acest fel, cauzele erorilor pragmatice[3] nu se pot identifica exact și nu se pot explica amănunțit, fiind doar aproximate.

Rezultatele pe care le vom discuta în acest articol provin de la 22 de studenți internaționali[4] din cadrul programului „An pregătitor", care au studiat la Universitatea din București în anul universitar 2018–2019. Datele obținute prin metoda *data collection tasks*/„sarcini pentru colectarea de date" au trei surse: chestionare cu opțiuni multiple (în cazul nostru, câte trei pentru fiecare item), chestionare în care este indicată una dintre cele două secvențe ale actului de complimentare și se solicită completarea celei de a doua (cea de formulare sau cea de răspuns) și dialoguri redactate pe o temă indicată, în care sunt incluse în mod spontan secvențe de complimentare. La momentul strângerii datelor (mai 2019), studenții se găseau la finalul anului universitar, majoritatea având nivelul B1 potrivit CECR[5].

Analiza datelor

O parte dintre răspunsuri[6] trădează neglijarea factorilor sociolingvistici: diferențele de vârstă sau de statut social dintre vorbitori și o atenție redusă față de principiile conversaționale. În plus, în absența oricăror detalii cu privire la contextul enunțării, studenții au manifestat tendința de a plasa secvențele în contexte cu care sunt familiarizați: dialoguri între colegi (la curs), cu prietenii sau conversații în familie.

Enunțul „Vorbești foarte bine românește!" a fost recunoscut drept compliment de 20 dintre studenți. Secvențe scurte, de acceptare a

[3] Erorile pragmatice sunt diferențiate ca pragmalingvistice și sociopragmatice și provin din percepții interculturale diferite cu privire la comportamentul lingvistic adecvat unui context, cf. Thomas 1983.

[4] Structura grupului se prezintă astfel: 6 francezi, 3 coreeni, 3 bulgari, 2 greci, 1 german, 1 ucrainean și 6 arabi (provenind din spații diferite ale Orientului Mijlociu: Irak – 1, Liban – 3, Siria –1, Iordania – 1), cu vârste cuprinse între 19 și 34 de ani.

[5] CECR – Cadrul european comun de referință. Au existat două excepții: un vorbitor bilingv de română și arabă și un vorbitor cu rezidență de doi ani în România, anterioară anului universitar menționat, ambii cu nivel B2.

[6] Răspunsurile vor fi redate *tale quale*, fără a fi corectate sau reformulate în acord cu norma limbii române.

BDD-V5046 © 2019 Casa Cărții de Știință
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:56:35 UTC)

complimentului prin formule de mulțumire, s-au înregistrat în 5 situații, optându-se pentru includerea unui intensificator, probabil din ideea simetriei cu prima secvență:

1). *Mulțumesc frumos!*
2). *Mulțumesc mult!*

După cum constată Pomerantz (1978), actul complimentării se găsește într-o situație paradoxală în raport cu principiile conversaționale (1. evită să te lauzi; 2. fii de acord cu alții). Când cineva acceptă un compliment acceptă, în fond, o formă de laudă, iar dacă exprimă un dezacord, încalcă al doilea principiu al conversației. Din punct de vedere pragmatic, actul de limbaj se leagă şi de maxima modestiei (Leech 1983), prin prisma căreia ar trebui să se respingă un compliment şi să se opteze pentru o autoevaluare de rang inferior. Pentru vorbitorul nonnativ, echilibrul între aceste tipuri de constrângeri este destul de dificil de păstrat. Că este aşa o dovedește numărul mare de răspunsuri care constau în formule de acord cu complimentul în care se încalcă însă fie maxima modestiei, fie normele de politețe, chiar dacă acest lucru se face, probabil, în numele unei autoevaluări sincere:

3). *Mulțumesc mult, încerc să vorbesc şi să studiez des.*
4). *Da, am învățat bine.*
5). *Da, vorbesc bine românește.*

precum şi multiplele secvențe de dezacord, de cele mai multe ori argumentat (exemplele 8 – 13), sau de supraevaluare (exemplele 14, 15):

6). *Nu e foarte bine, dar încerc să vorbesc bine.*
7). *Nu foarte bine.*
8). *Chiar nu cred! Mai am de învățat mult!*
9). *Nu prea, pentru că nu m-am obişnuit încă.*
10). *Mulțumesc mult, dar cred că eu nu vorbesc foarte bine.*
11). *Mulțumesc, dar vreau să vorbesc mai bine.*
12). *Nu cred. Trebuie să fiu mai bun. Am nevoie să fac multe exerciții şi să vorbesc cu români.*
13). *Nu! Cred că fac multe greşeli.*
14). *Mulțumesc. Am studiat foarte mult.*
15). *Mersi frumos. Am fost foarte serioasă în a lucra la limba română.*

BDD-V5046 © 2019 Casa Cărții de Știință
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:56:35 UTC)

Complimentele care vizează aspecte vestimentare (de tipul: „Ești foarte elegant(ă) azi!”) au înregistrat cele mai multe răspunsuri prin alte complimente:

16). *Mulțumesc, și tu ești.*
17). *Mulțumesc frumos, și dumneavoastră.*
18). *Mulțumesc, și tu.*
19). *Și tu ai o cămașă frumoasă!*
20). *Ooo, mersi mult. Ochii tăi sunt frumoși!*

Am înregistrat relativ puține cazuri de răspunsuri susținute prin informații suplimentare (exemplele 21 – 24) și doar trei cazuri de ironie, autoironie sau de supralicitare a evaluării (exemplele 25 – 27):

21). *Mulțumesc! Este rochia mea preferată!*
22). *Mulțumesc frumos! Azi voi primi diploma.*
23). *Mulțumesc, deseară merg la o petrecere.*
24). *Da. Am o ocazie specială.*
25). *Mulțumesc! Dar nu numai azi.*
26). *Mulțumesc foarte mult! Ai gust!*
27). *Mulțumesc! Dar eu sunt elegant în fiecare zi!*

Atunci când au redactat dialoguri pe teme de interes general (cumpărături, timp liber, o vizită la doctor etc.), studenții au optat destul de rar pentru includerea unor secvențe de complimentare, iar atunci când apar aceste secvențe, lipsește formula de răspuns. Actul complimentării, complet inadecvat la contextul enunțării, este inclus mai curând din intenția de a conferi impresia de spontaneitate sau de a „umple” cât mai multe replici:

28). – *E un magazin drăguț, aveți pijamale frumoase, dar foarte scumpe.*
29). Doctorul: – *Vă doare inima? Nu e bine. Sunteți o domnișoară foarte tânără și frumoasă!*

Concluzii

Pentru nivelul B1 de RL2, deși acceptat ca firesc și necesar, actul complimentării este realizat de vorbitorii străini într-un mod rudimentar, schematic, în variante deseori incomplete (ce includ doar secvența în care se enunță complimentul, fără o continuare). Absența reacțiilor afective, de tipul: *Mă bucur că îți place./ Mă bucur că ați apreciat.,* a comentariilor de respingere sau de dezacord (cu întrebări: *Crezi?*, *Serios?* etc.), precum și a răspunsurilor mai complexe / ample la complimente, dar și absența

BDD-V5046 © 2019 Casa Cărții de Știință
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:56:35 UTC)

răspunsurilor cu compliment returnat indică un act de limbaj asimilat nesatisfăcător. Emiterea și receptarea într-o altă limbă decât cea maternă a unui enunț cu compliment se bazează pe norme însușite din experiențe de comunicare, din instrucția academică și/sau din observarea atentă a comunicării vorbitorilor nativi. Cele 7–8 luni de studiere a limbii române în care s-a desfășurat programul academic menționat, chiar și în condiții de imersiune lingvistică, se dovedesc insuficiente pentru deprinderea normelor pragmatice.

În timp ce românii complimentează în legătură cu trăsături fizice sau morale, cu obiecte personale sau cu realizări profesionale, de cele mai multe ori în prezența persoanelor apropiate (Popa 2018, 159), absolut spontan, pentru vorbitorii străini, este un act de limbaj în curs de standardizare, care nu este neapărat expresia unei emoții sau a unui sentiment, parte a unei strategii armonioase de comunicare cu interlocutorul, ci este o secvență de politețe ușor de inserat în enunț, un simplu efect retoric.

Cauzele erorilor pragmatice și ale „stângăciilor" asociate actului de limbaj al complimentării pot fi diverse: competență scăzută în RL2, imersie sociolingvistică redusă, expunerea extinsă la varianta scrisă a limbii române, numărul redus de resurse lingvistice cu caracter pragmatic din materialele didactice etc., la acest nivel de competență problema transferului lingvistic fiind, credem, prematură. Neajustarea la contextual enunțării vine dintr-o focalizare excesivă asupra conținutului lexical al enunțului și asupra corectitudinii gramaticale a acestuia.

Aspectele semnalate reprezintă doar o foarte scurtă introducere în complexa problematică a actelor de limbaj din RL2, continuarea cercetării și suplimentarea datelor impunându-se cu necesitate.

Bibliografie

Barnlund, D.C. şi Araki, S. (1985). Intercultural encounters: The management of compliments by Japanese and Americans. În *Journal of Cross-Cultural Psychology,* 16, 1, 9–26.

Beck, Gloria (2011). *Complimente – mic tratat de întrebuințare a complimentelor*. Traducere din limba germană de Roxana Vidican. București: Editura Nemira.

Chen, Rong (1993). Responding to compliments. A contrastive study of politeness strategies between American English and Chinese speakers. În *Journal of Pragmatics*, 20, 49–75.

Dragoș, Elena (2000). *Introducere în pragmatică*. Cluj-Napoca: Casa Cărții de Știință.

Garcia, Amber L., Daniel A. Miller, Eliot R. Smith, and Diane M. Mackie (2006). Thanks for the Compliment? Emotional Reactions to Group-Level versus Individual-Level Compliments and Insults. În *Group Processes and Intergroup Relations,* 9, 3, 307–324.

Golato, Andrea (2005). *Compliments and Compliment Responses. Grammatical structure and Sequential organization*. Amsterdam: John Benjamins.

BDD-V5046 © 2019 Casa Cărții de Știință
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:56:35 UTC)

Holmes, Janet (1988). Paying compliments: a sex-preferential politeness strategy. În *Journal of Pragmatics*, 12, 445–465.

Jaworski, Adam (1995). This is not an empty compliment! Polish compliments and the expression of solidarity. În *Journal of Applied Linguistics*, vol. 5, nr. 1, 63–94.

Leech, Geoffrey N. (1983). *Pragmatics*. Cambridge: Cambridge University Press.

Maíz-Arévalo, Carmen (2012). „Was that a compliment?" Implicit compliments in English and Spanish. În *Journal of Pragmatics*, 44, 980–996.

Manes, Joan și Nessa Wolfson (1981). *The Compliment Formula*. În Floriam Coulmas (ed.) Conversational Routine. Explorations in Standardized Communication Situations and Prepatterned Speech. The Hague: Mouton, 115–132.

Placencia María Elena și Amanda Low (2017). Compliments and compliments responses, In: Hoffmann, C. și Bublitz, W. (ed.) *Pragmatics of Social Media*. Handbooks of Pragmatics (11). Berlin: De Gruyter, 633–660, la http://eprints.bbk.ac.uk/18219/3/18219.pdf.

Pomerantz, Anita (1978). Compliment responses: notes on the cooperation of multiple constraints, în Jim Schenken (ed.) *Studies in the Organization of Conversational Interaction*. New York: Academic Press, 79–112.

Popa, Oana-Petruța (2018). *Exprimarea complimentului în limba română actuală*. București: Editura Universitară.

Rădulescu, Andra (2007). L'échange complimenteur en roumain et en français: Les marqueurs verbaux, în *Studii și cercetări lingvistice*, LVIII, 2, 407–416.

Săftoiu, Răzvan (2003). Cum răspundeți unui compliment?. În *Actele colocviului de limba română. Aspecte ale dinamicii limbii române actuale*. București: Editura Universității din București, 597–608.

Thomas, Jenny (1983). Cross-Cultural Pragmatic Failure. În *Applied Linguistics* 4 (2), 91–112.

Zvirid, Ramona-Maria (2013). *Actele verbale expresive în limba română*. București: Editura Universității din București.

Wolfson Nessa și Manes Joan (1980). Compliments as social strategy. În *International Journal of Human Communication*, 13, 391–410.

BDD-V5046 © 2019 Casa Cărții de Știință
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:56:35 UTC)